

Partie II : accusation. Texte tiré de Joachim
Vadianus, *Gallus Pugnans*, 1514

Atelier de traduction du Groupe de théâtre antique

Université de Neuchâtel, CLAM

C. Aeby, N. Aeby, M. Cario, M. Durham,

P. Jacsont, S. Moy, I. Muminovic, É. Paupe,

J. Rafael Ribeiro da Silva, R. Richard. P. Schwab

Semestre de printemps 2020

Philonici, pro Gallinis adversus Gallos instituta oratio.

Philonicus

Philonicus Video ego, in ista spectatorum accurrentium multitudine, Iudicem etiam ignorans, multa graviter et Attente pro Gallinis dici oportere, propterea quam Euthymum cerno virum facundum et agendarum rerum, 5 mira praeditum sollertia, quem insolentissimam Gallorum turbam, patronum conduxisse audio, quasi aut purgare se tanto spectatorum assentiente numero superbissima gens aut vincere nos viri tam eruditi ingenio aliquo modo posset. Cum penes nos victoriam fore usque adeo certum habeam, ut quantum 10 in me est, nullum casae Nostrae destinatum ludicem exoptem, Sed vos omnes Spectatores, Aequae velim ita Veritatis esse Patronos, ut ego hodie Gallinarum ero, Auditis etiamnum quam aperta partis nostrae fit integritas, quam magna fiducia. Sese ipsum videtur absolvere, olim consensu Qui suae causae optimos quosque vult esse Iudices, Nec te quidem Euthyme reformidarem, si modo nec 15 precibus, ne praemiis illectibus verum dicere libere velles, nihil enim jam restaret, quin tuo te gladio confoderemus. At quia eo discordiae perventum est, ut sine justae accusationis excursu Gallinarum fides & simplicitas dignosci nequeant, Gallis praesertim adeo obluctantibus, Agam ego Spectatores ut quae hodie mihi addicendum commissa sunt, citra fastidium accipiatis. Cum prima 20 luce diei huius, e lectulo me rapuissem, pulsarunt fores Gallinae tres, insignes forma, quas ipso statim aspectu non plane rusticas et se iudicabam eas ut videretis adduxi mecum, ne quis me nugas texere putaret, dum, quod factum est eloquor Harum maiuscula quae se Quaqueram nuncupat, ut me salutavit, quaerere coepit perhumaniter, ut solent, an juris peritiam tenerem/ Ego 25 linguae fere omnibus ignotae novitate oblectatus, tenere me respondi. Coepit hinc precari me ut gallinarum hoc die patronus essem, bonamque operam in re decentissima navarem. Quod cum me facturum essem pollicitus, demisso vul-

6 sollertia] solertia 8-9 posset] possent 17 dignosci] dinosci 18 praesertim] praesertim 20 diei] die 20] me 24 coepit] cepit

**Philonici, pro Gallinis adversus Gallos instituta
oratio.**

Philonicus

Philonicus test

tu ac humentibus ocellis, generis sui & sexus inprimis contemptum, tum vero
injurias prope infinitas quae contemptum sequi solent, cum laude & commen-
30 datione gallinarum omnium tam prudenter tamque distincte narrare coepit,
ut mihi eius mi serto & singultienti, fere lacrimas extorsisset, ni eas virilis of-
ficii firmitas repressisset. Tum primum eam ut gallinarum nostrae provinciae
prudenterissimam ex ingenti aliquo coetu ad me comitibus duabus destinata
animadverti. Videtis quam sit ampli pectoris, quam capitis exacti/ Corpus cer-
35 te conspicuum Quaqueriae nostrae fidem facit verbis meis Spectatores, Quod
si itineris longitudine lassato non esset, nec raucam fecisset tam abundans
vecturae pulvis, rem omnem ore suo ut mihi explicata est enarrasset coram,
proinde ipsa non firmorum laterum ad rei exitum Oratrix stare non potuisset :
cum iam sedeat : Et timuit hercle suam linguam a vobis non teneri, quam ego
40 non didici dico sed deglutivi penitus. Itaque negotium meis humeris impositum
est, Qui conjugali commertio tot inesse aerumnas numquam antea credidissem.
Spectatores Quanquam ego nonnullas & meo conjugio expertus eram At nunc
ut credam Gallinarum faciunt lacrimae, perpetuis jurgiis, & intolerabili Gal-
lorum insolentia citatae, quod dum se maritos & esse & nominari volunt ea
45 agunt, quae ne tigres quidem si miscerent ovibus unquam agerent PRIMUM
omnium, quamvis inclitae genere sint Gallinae & cum Aliis virtutibus, tum
vero maxime humilitate insignes, Gallorum contemptum tamen, si moderatior
esset aequo animo ferre possent, propterea quod patientiae mater est humilitas,
ut insolentiae superbia. Quia vero asperitas & ista Gallorum contumacia adeo
50 increbuit Ut sui generis partem, quae ipsae sunt, tam audenter negligere et
exsibilare audeant non, humiles amplius gallinae sed ignavae videri Potuissent
si tacerent, Omnia enim pati, & obstare nullis, non iam humilitas censenda est,
sed ignavia, Et naturae suae profecto injuriam Faciunt, qui eam ludibrio esse
malunt quam modeste tutari Recte igitur Non minus quam opportune quidam
55 dixit poeta veterem nos ferendo injuriam novam invitare. Atquis iste, dicet
Euthymnus, Contemptus adeo magnus? ubi ista nondum intellecta Gallorum
Insolentia? Attendite quaeso Specta auresque arrigite, res agitur non Sane lu-

31 lacrimas] lachrymas 41 numquam] nunquam 42 nonnullas] non nullas 43 la-
crimae] lachrymae 44 quod] qui 45 tigres] Tygres 48 patientiae] pacientiae 50
increbuit] increbruit 50–51 negligere et exsibilare] negligere et exhibilare 51 gallinae]
Galline 51 ignavae] ignave 54 opportune] oportune 55 Atquis] At quis 57 quaeso]
queso 57–58 ludicra] ludrica

dicra. Tota gallorum hodie cura in eo versatur, tu firmiores in harena pugiles
 appareant quam ad Gallinaria custodes, cum eos Tamen gallinarum custodes
 60 esse natura voverit, Et abominabiles Pugnas non nisi luxibus instituerit & pe-
 tulantissima quaedam libido, Quid enim a mortalium salute plus alienum esse
 deberet, quam dissensio & Pugna, quae maximorum scelerum incitabula sunt,
 non in externos Tantum virorum etiam in cognatos, & necessitudine arctissima
 junctos, Id quod hi videre possunt, nil miserantibus oculis, qui Gallos ut Pun-
 65 gent instituunt. Ex quo tandem quid sequi Gallinae miserrimae Queruntur?
 Nempe nihil nisi hoc, quod ulli illorum opera qui signate rixosarum avidium
 lanistae vocantur, vel allio, vel pipere, sive alio quopiam Ad luctam exacerbati,
 praeparantur, Et vincit alteruter non minus molestus est victor cum domum
 repedit, quam qui victus est Hic enim ut a victo prius ordiar invidia & maero-
 70 re absumitur, & indignatio perpetua invidiosus est, nec satis administrat, Ut
 antea officium, qui potius ubi rogatur, ut agat, quod agere est Opus, collum
 incuruat minans, caput gyrat, rostrumque & calcaria tendit mordendo & scal-
 puriendo, quasi par sibi cum Gallinis pugna futura sit, quae ante cum gallis
 fuit. Proinde nec canit ut solet, alias, nec protegit, sed ita raucit ut galli solent,
 75 qui gallulascunt, Odio praeterea sui ipse marcescit, & quasi vitae ingloriosus
 taedeat calcaribus obuius pugnam saepe repetit, & pugnando commoritur Hinc
 miser crebro, Spectatores Gallinis terror, hinc ingens evenit anxietas, qua cum
 se viduas esse in animum inducunt suum, luctu obteruntur, & miseria : Sunt
 enim re vera miserae mulieres, cum a viris quos adamarunt, deseruntur. La-
 80 crimis igitur & vexantibus animum vigiliis aperta sui amoris indicia, quamvis
 mala patefacere solent, nec mirum, cum natura gallorum amantissimae essent
 gallinae, si sanctissimas inter eos conjugii & fidei leges, libido atque insania non
 impedirent, Id quod inter nos homines quoque nimis frequenter locum habet.
 Multorum enim vel a natura institutam amicitiam, vel melior fortuna variat,
 85 vel peior invertit, & gloriae crescentibus titulis, vetustae amicitiae necessitu-
 dinem adnexam itinere, non nisi summae prudentiae viri solent, tantum est
 in multorum anios ambitionis & ostentationis imperium. Victores Gallos qui
 iam non credat Spectatores insolentissimos esse, si victis ea est, quam rettuli

66 quod ulli] quod ubi 66 rixosarum] rixosarum 69–70 maerore] moerore 72 gyrat]
 girat 75 gallulascunt] gallascunt 75 ingloriosus] inglorium 79 cum] quum 79–80
 Lacrimis] Lachrymis 81 mala patefacere solent] mala in parte facere solent 88 rettuli]
 retuli

insolentia. Cum victoriae, proprium sit, inflare & audentiores facere, quo circa
 90 & inter nos paucissimi sunt, qui eam aequo anio serant, caveantque ne maxi-
 mae victoria, maximus contemptus sit comes, Galli victores, inquit Quaquer-
 ra, cum Ornithoboscia repetunt, sola superbia saginant, & memoria tumescunt rei
 viriliter actae adduntque quicquid est levitatis & libidinis, nec adquisitionis nos
 gloriae titulis faciunt, sed ferociae participes. Videres inquit Philonice, si no-
 95 bis Hospes esses vel biduo, ostentatae fortitudinis iactantiam, & eum corporis
 cultum, qui vis feminas deceat, minusque & amoris & custodiae, quam ante
 umquam : E quibus nos aperti contemptus evidentissima vestigia annotare
 necesse est, ac deinde nonnulla occultiora quae intra fibras resident : odorari.
 Quod certe a vero non est alienum : Ex manifestis enim, ut nostri inquiunt
 100 philosophi, quae occulta sunt deprehenduntur. Licet mihi hoc in loco excla-
 mare, miserandam esse gallinarum conditionem, quarum mariti galli victores
 evadunt : cetera enim asserit victoria, gallinas mancipat, & graviori servitutis
 jugo coercescit. Non possum ego spectatores, aut memoria complecti, aut oratio-
 ne consequi, eas injurias, quibus vel uno die gallinas illi sanguinari Athletae
 105 afficiunt. Primum omnium cum Veneris comites Gratiae sint, ut ego cum ado-
 lescens poeticae vacarem, saepe legi, gallorum Venus, non est Venus, cum eam
 non gratiae sed pro Charitibus fusiae comitentur : Nullus enim hodie est gal-
 lis sine sanguine concubitus, adeo miseras illas cristis deprehensas, mordent
 & vellicant gallinas. Videtis Spectatores quam altera comitum Quaquerrea se-
 110 cundum cristam & oculos sanguinolenta sit : putabam eam vepribus laesam
 Verum : ut mihi rettulit Quaquerrea, victor ea gallus ita torsit, pessumdedit :
 & coinquinavit. Estne haec blanda Venus? An non haec injuria est : Tales
 viros mulieres nostrae formidant, & tamen gallinis sunt fortiores. Praeterea
 cum Quaquerrea, nuper ad praecipitem vicini fluminis ripam, apricaretur, & se
 115 pulvere ac harena molliori non nihil lavaret : nihil mali suspicans, gallus victor
 infestus ei, quam casta Veneris immodestiam contemneret, rostro & calcaribus
 in caeruleos eam fluctus deicere conatus est, & deturbasset impius, ni prospero
 volatu in alteram se ripam praeterita corripuisset. Adeo tamen morti vicina suit

96 feminas] foemias 97 umquam] unquam 98 nonnulla] non nulla 100 deprehen-
 duntur] depraehenduntur 102 cetera] Caeteros 106 vacarem] vacacarem 110 san-
 guinolenta] sanguinolenta 110 laesam] lesam 111 rettulit] retulit 117 caeruleos]
 coeruleos 117 deicere] dejicere

ut pedes & ventrem imum summae undae madefecerint. Quaero vos Spectato-
 120 res an hoc factum parricidio non sit vicinius quam injuriae? Hic Gallus mersili
 culeo dignos foret, qui tam audax ausus est facinus. Quod si quae iam loquor,
 Quaquerria nostra sine interprete acciperet abunde lacrimaretur: Raro enim
 duos casus qui sustinere retentis lacrimis audire solent. Si vero quis inter vos
 Spectatores factum aliter putat quam dixerim: semimares Capos, Quaquerria
 125 nostra producet, quibus & confidit optime, & multarum injuriarum testes fo-
 re perquam sperat, sunt enim haec omnia die ipso clariora, quodque in agello
 Quaquerriae contigit, fieri alibi frequentius, publici Gallinarum conventus testi-
 monio, compertum est. Haec sunt Spectatores pugnarum praemia, hac munera
 vide licet, quae victores galli conjugibus suis domum referunt: Eheu insignia
 130 spolia, quibus ornatae, non his tantum, verum etiam Anseribus & anatibus
 despectui sunt. Vides Euthyme, qui gallorum partes defensurus es, quam iuste
 accusari pro me videantur, quam iniuste autem per te defendi, si defenderis,
 Videre enim videor, a propugnando te desiturorum, & sensurum mecum: Quid
 daretis Galli? ut tantum ab hac lite abessetis, quantum Hypanis ab Eridano
 135 abest: Qua multa vos obligaretis, ut a gravissimae censurae sententia essetis
 hac tota nostra provincia liberi? credo ego, aliquos tandem repertum iri, qui
 hoc saxum ad metam usque volvunt, ut vestra vos aliquando: luctae paeniteat,
 Verum quod haec eloquor, cum non intellegant Galli. Tu Euthyme qui gallici-
 nium nosti, haec ipsis si lubet, interpretare, reperient forsitan, quo se tutentur.
 140 Multa enim excogitat metus. Sed ad rem redeo. Gallinae Spectatores, Gallos
 & pariunt & enutriunt, eosque persequuntur amore, quo matres filios decet,
 Gallorum amor & impar est & impius, Indulgeretur enim hoc ipsis, ut plures
 una amarent, sexus huius ita natura postulante, Verum postquam victores fue-
 re & audentes morsus imbuerunt sanguine, Nulla amatur verius, quam quae
 145 & libidine & superbia Gallis proxime accedit. Harum aunt, & in sexus huius
 fragilitate ut ingenue fassa est Quaquerria, nonnullae sunt, ita forte natura si-
 ve fato instituyente, ut nihil ab omni parte perfectum atque absolutum lutum
 sit. Ceterum, ne cassum omnino & elumbe genus galliae tibi Euthyme & tui

122 lacrimaretur] lachrymaretur 123 lacrimis] lachrymis 124 Quaquerria] quaquerria
 129 Eheu] E heu 135 multa] mulcta 137 paeniteat] peniteat 138 intellegant]
 intelligant 138 Euthyme] Euthynme 140 metus] moetus 145 superbia] suberbia
 146 nonnullae] non nullae 148 Ceterum] Caeterum

similibus videantur, qui nihil praeter Gallos ex merito laudari posse dudum
 150 vobis persuasistis, paucis quae ad earum nobilitatem attinere videntur, per-
 stringam, seu vivas respicis, seu mortuas. Et ea quidem in re, quod optimum
 patronum decet, agam, qui clientis causam non semper ut proposita est, enun-
 tiat & instituit, verum addit, ubi addendum est, minuitque, ubi minuendum :
 Ne aperta simplicitas (quod aliquae saepe evenit) versutia tergiversantis frau-
 155 dulentiae superata, iniquitatis titulum subite cogatur. Gallinae frugiferum &
 humile genus, non fere superbiunt, nemini nocent, quod verae nobilitatis ve-
 stigium est, nec in bellum quemquam provocant, Sed agmine cohortali pastae,
 ova pariunt, quae, ut in humani generis usum emergant, clamore ostendunt, Si
 quae vero eis sobolis iuvandae gratia relinquuntur, excubant, maresque & fe-
 160 minas edunt, educantque, quorum in numero Galli, cum se fortissimos jactant,
 fortiora nesciunt quam ova ex quibus gignuntur, suae nimis temere, ne stulte
 imbecillitatis praecones, illorum enim putaminis tanta firmitas est, ne nec vi
 nec pondere ullo frangatur, nisi paululum inflexa rotunditate. Proinde nullum
 esse alium cibum, Medici aiunt, qui in aegritudine plus alat, & minus oneret,
 165 Simulque & cibi & potus vim habeat, quam ovorum, Quorum candido cal-
 ci vivae admixto, vitri fragmenta glutinari magni auctores asserverunt, idem
 contacta eodem ligna, vestesque nequaquam aduri. Gallus decrepitus Ovum
 parit durissimae pellis, quod fimi calore fecundatum Basiliscum edit, animal
 vel solo visu ferale, Attendite Spectatores quam venenata & hominum saluti
 170 contraria gallorum ova sint, quae (tu mihi videtur) rectius excrementa esset Be-
 ne ergo sapientes aliquando homines instituisse, Quaqueria Inquit quod senes
 galli Templorum, Turriumque fastigiis affiguntur, Ita enim ova parta per tec-
 ta, perque fornices decidunt & rumpuntur, ne toties crudeles Basiliscos videre
 cogamur, Galliae illuc non destinantur, frangerentur enim bona ova, & saluti
 175 nostrae conducentia, multumque in re parva periculi foret. Ideo ut inter fru-
 tices obrepant, natura instituit, & pacatas ac cohortales volvit (de Numidicis
 enim & his quae Meleagrides vocantur iam non loquor) ipsisque gallos prae-
 fecit tutores, olim adprime fortes, iam vero non tam fortes quam elemosos.

149 praeter] preter 152–153 enuntiat] enunciat 155 frugiferum] frugivorum 157
 quemquam] quenquam 159–160 feminas] foeminas 161 quam] 161 gignuntur]
 gingnuntur 162 imbecillitatis] imbecillitasis 166 auctores] autores 166 idem] iidem
 168 fecundatum] foecundatum 178 elemosos] elemosos

Saepe enim ut ex Quaqueria accepi dum Accipitrem vident, clamant quidem,
 180 sed clamando interim fugiunt. Quod nostrum quoque multi faciunt, qui cum
 ad pugnam proventum est, postremos cohortari ut audeant, malumus quam
 primi esse. Ab rapacibus avibus gallinae conspicuae saepe rapiuntur gallo inte-
 rea ad saepem occultato. Ridendum est profecto ibi pugnaces esse Gallos, ubi
 res non postulat, Ubi autem esset opus horrere & intremiscere, ac stertendo
 185 nonnumquam negligere, Perperam certe nobis omibus, gallorum vigilias quae
 tantae non sunt admirantibus. Qui enim fieri potest? ut ex effeminato & in
 summis deliciis enutrito adolescente, vigil gallus oriat? Bonum ego degene-
 rare posse saepe accepi. Malum autem ita adcrecere ut bonum sit aut fiat,
 fere numquam. Ferunt autem non Poetae solum sed & philosophi, Adulescen-
 190 tem oli fuisse Gallum nomine, Marti adamatum, pisumque Deo compotasse &
 collusitasse, Itaque eum cum Venerem adiret cum ea cubiturus, hunc quoque
 gallum una secum adduxisse, & cubiculi foribus praefecisse, ut intus Venere &
 Marte secure dormientibus Ipse solis adventum vigilans exspectaret, eumque
 mature Marti, ne adulterio deprehenderetur indicaret. Semel autem is puer
 195 somno corruptus excubias deseruit, inscius, Solemque exsurgentem torpidus
 ad Divae thalamum admisit. Quo postea factum est ut ab eodem certior factus
 Vulcanus voluptarios in lectulo minutissimis vinculis, quae iam olim in illos
 fabricatus fuerat implicuerit, summo utrisque numis pudore, summaque igno-
 minia. Mars igitur simul atque dimissus est; adversus Gallum indignatus eum
 200 in avem transformavit, iisdem armis, ut in capite pro Galea Cristam obtineret.
 Haec est Spectatores Gallorum origo, quae an aliquam nobis in eis vigiliarum
 spem praestare possit, ipsi perpendite. Numquam ego hunc prae ceteris vigi-
 lem dixero, qui pro insigni desidia insignes poenas dedit. Quamobrem male
 mihi de veritate meriti videntur, quam gallis, cui rationali quodam discer-
 205 niculo praeditis, horarum pro cantum observationem & discrimen attribuunt.
 Hoc enim quod certis canunt interstitiis, ex salacitate potius & Veneris suae
 imaginatione, provenire, vel ex hoc constat, quod Castrati non canunt, eadem
 ipsis alioqui manente natura, & priusquam quam ineundis Gallinis maturi sint,

185 nonnumquam negligere] nonnunquam negligere 186 effeminato] effoeminato 188
 accepi] accoepe 189 numquam] nunquam 193 exspectaret] expectaret 194 mature]
 maturae 194 deprehenderetur] deprahenderetur 195 exsurgentem] exurgentem 202
 Numquam] Nunquam 202 prae ceteris] praecaeteris 206 interstitiis] intersticiis

silent. Gallus ergo (ut magni in philosophia viri opinio est) dilabente iam pro
 210 viscera cibo, somnoque : discedente, quo tempore corpora, sua sponte, concit-
 tantur ad Venerem, statim Gallinarum meminit, quoque copiosior sit fetura,
 Cantus illecebra provocat, & haec perpetui clamoris pro intervalla in singulas
 noctes, paria, suscitati : causa est, Sed video Quaqueram allicere me, nutan-
 te capitulo, Eho, videor videre, quod velit, rei forte unius oblita est, Sinite
 215 quaeso Spectatores, Ut eam paulisper audiam. Ago gratias tibi mi Quaqueram,
 & habebo, prudentis sima certe es & digna, quam omnes audirent si modo
 intellegerent, Susurravit mihi ad auriculam, gallinas celebrem habere in caelo
 imaginem, & hanc se saepe vidisse (nullum enim animal est, quod caelum fre-
 quentius aspiciat) Hoc ego, quamquam non ignoravi, praeterissem tamen ex
 220 oblivione, non enim omnium una memoriam habere possumus. Aiunt Astro-
 nomi, Gallinam in caelo esse, & Gallum nullum qui esset famigeratus, licet
 eam nonnulli, nomine perperam inducto, cycnum dici velint, quos certe lippos
 fuisse existimo & caelos providere non potuisse. Inter gallinam enim & cyc-
 num multum interest, Pro Gallinae nomine etiam Arabes, ut au dio, accedunt,
 225 Pro Gallo nemo in universum, Quis autem non asserat maximi meriti causa
 in lucentium stellarum effigies, Gallinam evectam fuisse? Cum caelum eorum
 sit expers, qui aut de diis aut de hominibus male sunt meriti, Galli autem,
 haud scio quo suo merito, locum habent, quod equidem sciam, percelebrem
 in Codice Iustiniani, ubi de his agitur, qui parentes vel liberos occiderunt, Ea
 230 lege cuius initium est, Si quis Parentis (possum equidem ea citare quae mihi
 per officii rationem comperta sunt) Qua iubetur, Specta. ut Parricidio con-
 victis, consuatur, praeter serpentem canem & simiam gallus gallinaceus, qui
 Parricidae in lubricos fluctus, comes eat, atque una moriatur, infami culeo. Id
 quod & institutionibus repetitum est, eo titulo quo de publicis iudiciis agitur,
 235 Quid Cachinnaris Euthyme? An non confessa profero, nisi salsum scripserint
 hi, quorum decretis ita adhaeremus, ut nulla his veriora, aut evidentiora esse
 credamus, Hui pulchram & amabilem Gallorum conditionem, subeunt aquas
 cum his morituri, qui nec terra nec caelo digni sunt, dum Gallinae ad solem

211 fetura] foetura 215 quaeso] queso 217 intellegerent] intelligerent 217 caelo]
 coelo 218 caelum] coelum 219 quamquam] quanquam 219 praeterissem] praeteriis-
 sem 222 cycnum] Cygnum 223–224 cycnum] Cignum 228 percelebrem] per celebrem
 232 gallinaceus] gallinacius 238 caelo] coelo

insontes spaciantur, aut matrices in nutricatu aut excubatione occupatae sunt.
 240 Praeterea, cum gallinae aut taceant semper, aut quo in loco sita ova sint, quae
 ediderunt, commonstrent, nil certe pate faciunt, quod homines scire sit ne-
 fas, At Galli praeter hoc quod aliquando clamando monent, produnt etiam,
 ac subinde prodito res appellari possunt. Petrum equidem ut scitis, & singu-
 lis auditis annis, peierantem Gallus prodidit, & ter negantem, non die dico
 245 sed gliscentibus tenebris, aperto cavillo persecutus est. Nonne ferox hic gallus
 fuit? qui viro piissimo & fidentissimo, illa in re deesse quam adesse maluit,
 Non potest laudari, illa ad garriendum proclivitas, anius enim incautus, aut
 oppressus metu, id saepe agit, quod cum dignoscit, non vult propalari. Recte
 igitur unus ex sapientibus, in haec verba, Non quodcumque noveris dicas, sed
 250 plane cognoscens tace. At quid ago? Rapuit me Spectatores iustitiae & sim-
 plicitatis amor, ut maledicere gallis, male audire merentibus, hactenus perrex-
 i. Iam ego mortuas laudare recte incipiam, cum vivae se suae causae certitudine
 & sinceritate satis tueantur. Quis nescit defunctas vita gallinas & rurestrium
 & urbanorum familiares focos abunde opulentare? prandium nulla cena satis
 255 opipara videtur, cui fato functae gallinae desunt, Macilentos libidine gallos ne-
 mo concupiscit, nisi pulli sint, aut juvenes : Habet enim in omne fere genere
 animantium juvenus gratiam, Senectus rarius, nisi gallinas dixeris senes, op-
 time elixatas, Quarum caro tam est efficax, ut aurum liquescens mixtum sibi,
 consumat. Quod nulla flammaram vehementia potest, nulla ars, quae tamen
 260 reliquorum metallorum aut minuit aut omnino resolvit naturam, hoc verum
 esse magni harum rerum scriptores asserunt. Postremo si Medicam respicimus
 eam, quam omnes hac in re compertam habent, quae caro salubrior? quis me-
 lior adeps? Parthi ut audio, gallinarum cerebrum, plagis imponunt, & subinde
 sanantur. Avicennam ferunt gallinarum carnem laudare, quod vocem clarificet,
 265 qua a reliquis brutis nos distamus, Haec veneratorum morsibus adligata mire
 prodest. Id Habeo compertum : Fel Gallinae maculas in corpore sanctas aufer-
 re, eiusque sanguinem faciem mundificare, & decenti exornare colore, Proinde
 ne quid, quod sciam, omittatur : Gallinarum excrementa macerrimis vineis, &
 omni surculo atque arvo mederi saepe legi & venena pellere. Vultisne Specta-

241–242 nefas] nephas 243 appellari] adpellari 250 iustitiae] iusticiae 254 cena]
 caena 259 consumat] consummat 268 ne quid] nequid 269 Vultisne] Vultis ne

270 tores aut pati possetis hoc genus avium, iniqua sententia deleri? quod adeo
in vita nobile & commodum est, ut etiam ea extincta nobilitatis in se prioris
vestigia relinquat, Delete potius gallos quos mortuos esse, in hac praesertim
provincia, commodius est quam vivere, Aliunde tandem accersiri possunt, qui
gallinis officium faciunt. Institutas enim nuper tam malo more injurias, & hunc
275 aspernabilem pugnandi usum nisi capite plectantur non eliminabunt, obdur-
uit equidem cervix & in scelere ipsis supremae gloriae tituli quaeruntur. Sed
iam satis superque dictum est, quamquam plura Quaqueria iusserat, quae ideo
missa facio quod omnium animos in gallinarum favorem, id quod iustissimum
est inclinatos video. DIXI.

